

Debattredaktør:

Erik Tornes

Post: Aftenposten, Debattredaksjonen, Postboks 1, 0051 Oslo

KRONIKK

E-post: kronikk@aftenposten.no
Maks. 6000 tegn inkl. mellomrom.
Legg ved portrettfoto.

DEBATT

E-post: debatt@aftenposten.no
Hovedinnlegg: Maks 3000 tegn inkl.
mellomrom. Legg ved portrettfoto.
Kortinnlegg: 400-1500 tegn.

Kronikker/debattinnlegg på nett:

aftenposten.no/meninger

• Aftenposten returnerer ikke artikler som blir sendt på papir.

av alle former for genmodifiserte vekster. Representanter for disse organisasjonene uttaler seg ofte på et tynt vitenskapelig grunnlag. Samtidig har også planter som er modifisert til å tåle plantevernmidler noen utfordringer, fordi det kan føre til økt ensidig bruk av samme middel og risiko for å utvikle resistent ugress. Dersom de dyrkes på riktig måte, med variasjon i vekstskifte, vil de likevel kunne ha positiv effekt på miljøet.

Mindre behov for å sprøyte

Maislinjen NK603 er resistent mot glyfosat, et ugressmiddel i risikoklasse 1. Dette middelet har erstattet langt mer helse- og miljøskadelige midler og redusert behovet for å pløye. Mindre pløying gir mindre erosjon, redusert dieselforbruk og mindre utslipp av CO₂.

Den andre genmodifiserte maisen, T25, er resistent mot glufosinat-ammonium, som er forbudt i Norge på grunn av helse- og miljøfare. Det argumenteres med at vi av etiske grunner derfor ikke kan tillate import av T25, fordi vi dermed stimulerer til økt bruk av dette plantevernmiddelet i velutviklede land som USA eller Canada.

Smittet kylling

Samtidig er det tillatt å importere andre matvarer som sprøytes med en rekke plantevernmidler som heller ikke er tillatt brukt i Norge. Som annen mat på det norske markedet blir de tillatt fordi restnivået ligger under en streng grenseverdi. Genmodifiserte planter kommer til å bli testet etter samme kriterier, men motstanderne ønsker et generelt forbud ene og alene fordi de er genmodifiserte. Vi havner i en spesiell situasjon dersom vi skulle basere oss på en "etik" der det kun tillates å importere varer som er fremstilt i tråd med norske standarder og regelverk.

Et av argumentene mot genmodifiserte planter har vært at særlig noen av de tidligste variantene har inneholdt gener for antibiotikaresistens. Slike planter har vært forbudt i Norge fordi disse genene i teorien kan overføres til mikroorganismer i tarmen på dyr eller mennesker som spiser plantene. Samtidig er det nylig bevist at 30-40 prosent av kylling som selges i norske butikker er smittet med bakterier som gir resistens mot viktige antibiotika-varianten. I dette tilfellet har hverken Regjeringen eller tilsynsmyndighetene vurdert å slakte ned alle smittede kyllinger for å være føre var.

Et annet argument som ofte benyttes er at genmodifiserte planter kan spre seg i norsk natur. Samtidig importeres hvert år store mengder pryddplanter som har med seg blindpassasjerer som brunsnegler og sopper, med store konsekvenser, ikke minst for norsk natur - uten at importen er blitt stanset av den grunn. Det finnes ingen vitenskapelig dokumentasjon som viser at genmodifisert mais er mer helseskadelig enn annen mat. Samtidig har økologisk dyrkede bønnespirer ført til 21 døde som følge av E. coli-smitte i Tyskland. Vi vurderer likevel ikke å forby økologiske produkter på generelt grunnlag.

Må vurderes etter like kriterier

Sprøytemiddelresistente sorter er utviklet av multinasjonale selskaper som Monsanto med formål om profitt, og for at de skal være enklere å dyrke for bøndene. Dette er ikke nødvendigvis de mest hensiktsmessige genmodifiserte plantene med tanke på fremtidens behov. Likevel må de vurderes etter de samme kriterier som annen konvensjonell og økologisk dyrket mat. Genmodifiserte planter har forskjellige egenskaper og må vurderes individuelt.

Det utvikles en mengde nye genmodifiserte sorter som vil redusere sprøytemiddelbruken, være tolerante mot tørke, ha høyere vitamininnhold og smake bedre, for å nevne noe. Genteknologi medfører langt mindre inngrep enn de tradisjonelle metodene med kjemikalier og stråling for å introdusere tilfeldige mutasjoner og kromosomendringer som kan føre til en ønsket egenskap. Ny teknologi gjør det mulig å gjøre disse endringene av egenskaper enda mindre og mer målrettede i fremtiden.

2013 var et merkeår for genmodifiserte vekster verden over. Dette var første gang land i den tredje verden hadde større arealer med slike vekster enn vestlige land. Den svært strenge lovgivningen i Europa, og Norge spesielt, har ført til at vi nå risikerer å overlata forskning, utvikling og innovasjon i landbruket til nasjoner i Afrika, Amerika og Asia og til de store multinasjonale selskapene.

Et verktøy som må brukes

Genmodifisering er ikke den eneste løsningen på verdens matproblemer, men er et av verktøyene som må brukes for å løse disse utfordringene. Dersom vi skal produsere nok sunn mat til en raskt økende befolkning, på en bærekraftig måte under endrede klimabetingelser, har vi ikke tid eller råd til å utelukke enkelte teknologier basert på følelser. Det er derfor helt avgjørende at alle nytteplanter som fremstilles enten økologisk, konvensjonelt eller ved genmodifisering, må dømmes på bakgrunn av en vitenskapelig vurdering av egenskaper og ikke teknologien som fremstilte dem.

Er det politisk vilje til å prioritere ekstremismeforskning?

Debatt

Øystein Sørensen
professor, UiOBernt Hagtvet
professor, UiONina Witoszek
professor, UiO

De dårlige kårene for forskning på høyreekstremisme etter 22. juli forteller både om manglende politisk vilje til å prioritere feltet og et forskningsfinansieringssystem som ikke fungerer.

Som Thomas Hegghammer påpeker i Aftenposten 11. november, er forskning på høyreekstremisme ikke blitt prioritert i tildelingen av forskningsmidler i etterkant av terrorangrepet i 2011. Dette blir ikke minst påfallende når vi ser den store interessen for feltet nedenfra, blant studenter som strømmer til undervisning som omhandler temaet, og i massemediene.

Innenfor Nettverk for studier av totalitarisme og demokrati (NEST) ved Universitetet i Oslo (UiO) holdes det hvert år undervisningskurs med tilsammen mer enn 300 studenter, og siden 2010 har det blitt produsert over 30 masteroppgaver om temaer knyttet til politisk ekstremisme.

NEST har også holdt seks offentlige seminarer, de fleste godt besøkte, om ulike former for ekstremisme og totalitarisme, og til nå gitt ut fem bøker (den sjette er på vei). Gjennom seminarne og bøkene har vi dratt internasjonale ekstremismeforskere inn i den norske debatten og latt disse møte norske forskere.

Behov for forbedring i norsk rettspsykiatri

I et debattinnlegg i Aftenposten 28. oktober påpekte jeg behovet for en betydelig kvalitetsforbedring av norsk rettspsykiatri og foreslo at det burde opprettes et institutt for rettspsykiatri tilknyttet Universitetet i Oslo. Kirsten Rasmussens kommentarer 3. november mitt innlegg. Hun mener at kvaliteten av norsk rettspsykiatri i tilstrekkelig grad ivaretas av hennes professorat i rettspsykologi ved NTNU og den forskningen som foregår ved kompetansesentrene for Sikkerhets-, fengsels- og rettspsykiatri. Det er sikkert nyttig med institutt for retts-

Det er likevel typisk at, utenom småbeløp som UiO fremdeles kan disponere fritt, er denne aktiviteten finansiert av private aktører, i hovedsak Fritt Ord og Kavli-fondet. Som Hegghammer påpekte på Dagsnytt 18 12. november, har det ikke vært nok penger til å finansiere faktisk forskningstid. Denne er blitt utført av de ulike forskerne på fritiden.

Systemet er dysfunksjonelt

Siden 2011 har NEST levert tilsammen fem søknader til ulike programmer i Forskningsrådet. Å lage disse søknadene har tilsammen tatt nesten et halvt årsverk, dels finansiert av UiO og dels gjort på dugnad. Tilbakemeldingene vi har fått forteller oss først og fremst at dette systemet er dysfunksjonelt. Forskningsrådet evner rett og slett ikke å fungere om en strategisk investor i forskning, i hvert fall ikke innen samfunnsvitenskap og humaniora.

Det vi ser er et system preget av rene tilfeldigheter. De som evaluerer søknader har begrenset kjennskap til både internasjonal ekstremisme eller Norge og norske forhold, og blir derfor i regelen styrt av sine forskningspolitiske ståsteder og Forskningsrådets vurderingsskjema. Vi som skriver søknader kan derfor ikke ta utgangspunkt i gode forskningsideer, men må presse forskningen innenfor de snevre rammene i dette skjemaet.

Men heller ikke det er noen god garantist når systemet produserer tilbakemeldinger av typen «Dere burde heller forske på noe annet, som jeg er interessert i» eller «Dette punktet på skjemaet er ikke relevant for prosjektet, men jeg må likevel gi en karakter, som dermed blir dårlig siden dere ikke har det med».

Vi gir derfor vår fulle støtte til Thomas Hegghammer og Forsvarets forskningsinstitutt utspill om et eget senter for ekstremismeforskning, som finansieres direkte fra staten uten å gå via Forskningsrådet. Så gjenstår det å se om det er politisk vilje til å prioritere ekstremismeforskning.

psykologi, men hennes beskrivelse av virkeligheten innen forskning og utdannelse i rettspsykiatri deler jeg ikke. Tvert imot.

Det er en tankevekkende avstand mellom norsk rettspsykiatris behov for faglig kvalitetsheving og Rasmussens opplysninger om at det i dag er hele 11 professor som arbeider innen feltet. Min vurdering er at dette klart viser behovet for å opprette et forskningsinstitutt i rettspsykiatri som et supplement til rettspsykologien ved NTNU.

Ulrik Fredrik Malt
professor, dr.med.